

Panu

Hemming Äströmin muisto ja Äströmin puisto

Oululaisen ystävänä Polttiaisen äskeisen Oulun kierros-pakinan (Kaleva 10. 1.) otsikkokuvan teksti varmasti yllätti monen oululaisen omituisella ehdotuksellaan. Minut se yllätti keskellä loppiaisytötä, kun satuin olemaan valveilla kuin vanhat ikään lehdenkantajan pistäytyessä ovellamme. Kuvatekstin mukaan olisi eräänä mahdollisuutena esitetty (missä?) Äströmin puistoa Yrjö Kallisen nimikkopuistoksi. Yrjö Kallisen muiston säilyttämisestä tälläkin tavalla kotikaupungissa lienee jo ehditty jossain keskustella, muistelen nähnee siitä maininnan lehdessä jo aikaisemminkin.

Yrjö Kallista kannattaa muistella. Hengenlahjoiltaan hän oli poikkeuksellinen ihminen. Vuosikymmenien aikana hänestä kehittyi myös poikkeuksellisen merkittävä vaikuttaja suomalaisessa yhteiskunnassa.

Nimimerkki Polttiainen on sijoittanut varovaisen ehdotuksen kuvatekstiin, mikä minun ymmärtääkseni merkitsee, ettei hän itse ota kantaa. Olisinkin hämmästynyt vielä enemmän, jos nimimerkkikollegani olisi ottanut mokoman nimenmuutos ehdotuksen omiin nimiinsä. Yhtä hyvinhän silloin voisimme muuttaa Otto Karhin puiston Yrjö Kallisen puistoksi tai — Franzénin puiston. Viimeksimainitun keskellä tosin —

puiston puiden takaa / - - - / mua katsoo kaunis, vakaa/runoruhtinas, piispa Franzén." Koskeniemiä lainatakseni. Mutta mitäpä se haittaisi, jos tälle tielle lähdetään, sillämitä kaikkea liittyykään Äströmin puistoon! Ja nimenomaan Äströmeistä.

Tämä Äströmin puisto on tosin pääasiassa läpikulkupuisto, josta johtunee, että puistoa ei kovinkaan usein nimitellä oikealla nimellään. Vanhat oululaiset sen nyt kyllä tietävät, mutta oululaiset yleensäkin funtevat huonosti historiaansa, valitettavasti. En sitä ihmettele, koska ympäristöoppi on verraten uusi oppiaine, ja miten sen lienee käynyt koulu-uudistuksessa.

Kaikki eivät taida muistaa, että koko Äströmin puisto Kallisen virran (!), Myllytullin koulun ("Tipalan"), Isonkadun ja Rauhalan-Mannenkadun muodostamassa neliössä on Hemming Äströmin lahja kotikaupungilleen. Hemming Äström (1844-1895) oli toinen "Bröde-reiden" eli niin kuin oululaiset sanoivat "rööterien" perustajista. Tehtaan aloitti vanhempi veli Karl Robert 1863, mutta 1867 veljekset perustivat firman Bröder Äström. Hemming oli 1891 valtiopäivillä Oulun kaupungin edustajana porvarissäädyssä, jolloin mm. teki ehdotuksen Oulun-Tornion rautatien rakentamisesta. Häntä pyydettiin edustajaksi myös seuraaville

valtiopäiville, mutta hän kiitti kunniaista, koska ei ollut enää terve. Valtiopäivämiespalkkionsa hän lahjoitti kaupungille, jotta tämä raha käytettäisiin ns. Brunshagenin eli "Prunnihaan" kuivattamiseen ja istuttamiseen.

Kuten sitten myös tapahtui. "Prunni" eikä mikkään "Brunni", sano Fältin täti. Ei myöskään suomentaen jokin "kaivopuisto", se olisi, oululaisittain, ollut pikemminkin turhaa hienostelua. Lisäsi Maija, joka myös on oululainen ja osaa historiansa. Ruotsiksi saatettiin puhua myös Balderskogenista. Monet tietävät, että alueella sata ja muutamia kymmeniä vuosia sitten oli terveyslähde, kuten kaikissa fiinimmissä kaupungeissa. Siitä säilyi nimi vuosisadan vaihteeseen saakka. Sitten tuli Äströmin lahjoitus ja jossain vaiheessa, jota en nyt jaksa ruveta tarkistamaan, mutta ilmeisesti vasta tämän vuosisadan puolella, aikaisintaan vuosisatojen taitteessa, "Prunnihaka" kuivattiin ja Kallisen virta siirrettiin nykyiselle paikalleen. Sen lahdeke ulottui nimittäin lähes puoliväliin nykyistä puistoa. (Ks. vaiikka Oulun kuva, Hilikka Inkala!) Sittenmin puistoa ruvettiin kutsumaan Äströmin puistoksi.

Hemming Äströmistä voisi syömättä kirjoittaa muutaman palstan. Hän teki niin paljon palveluksia kotikaupungilleen, että niitä ukkoja ei olekaan monta. Oulun radan vihkiäisten yhteydessä 1886 hän sai kauppaneuvoksen arvonimen. Tämä Äström rakennutti Pakolaan, jonka osti Granbergeilta, "puulinan", jonka nimitti Ainolaksi, "piparkakkutalon", jonka kaikki muistavat ainakin kuvista. Muistanemme senkin, että kauppaneuvokset Maria, s. Snellman, ja tytär Hanna Franckenhaeuser lahjoittivat Ainolan puistoineen, puutarhoineen kaupungille museo- ja kirjastotalok-

si. — Karl Robert Äströmin nimi oli tarkoitus säilyttää Robertinkadussa, joka oikeastaan jo on jäänyt puiston sisään "Tipalan" edessä. Vastapäättä on Mannenkatu, joka on

saanut nimensä Rauhalan rakennuttajan mukaan. Kai sentään Rauhalan nimi on tuttu? Manne oli Hemming Emanuel Karl-Robertinpoika Äström, perintöfirman firehtööri kahteen otteeseen, hyvin sympaattinen oululainen vaikuttaja vuosisadan alussa. Sai toimistaan kunnallisneuvoksen arvonimen. Isokatu muuttuu tällä kohdalla Kasarmintieksi. Puiston reunassa oleva ammattikoulun vanhin osa on entinen Äströmin kenkätehdas. Sen rakennutti merikapteeni, tehtailija ja varakonsuli Isak Herman Äström 1875. Kaiken lisäksi nurkistusten oleva erikoistyyppinen asuintalo Isonkadun-Mannenkadun kulmassa on entinen Welj. Äströmin konehihnahtehdas (entinen jauhomylly).

On siis Äströmejä yhden puiston tarpeiksi, kun kaiken lisäksi muistamme, että siitä parin kivenheiton päässä ovat entiset Weljekset Äström Oy:n tehtaot, ikävä kyllä nyt muisto vain. Mutta muistamisen arvoinen.

Muutama vuosi sitten haluttiin Pakkahuoneenkatu, joka on eräs Oulun vanhimmista kadunnimistä, muuttaa Yrjö Mäkelinin kaduksi. Tällä palstalla ehdotin silloin, että Mäkelinille annettaisiin Kansankatu, joka jo kerran oli vaihtanut nimeä ja yhtä hyvin sivusi hänen toimipaikkaansa, silloisen ja myös nykyisen Kansan Tahdon taloa. Näinhän tapahtuikin. Syystä tai toisesta jäi Kansankadun eteläpään nimi entiselleen. Ehkä se oli vaistomainen "tekemättömyys". Nyt ehdotan, että Kansankadun eteläpää nimitetään Yrjö Kallisen kaduksi. Siinäpä ovat sitten peräkkäin Kansankadun perinnettä jatkamassa kaksi merkittävää työväenluokan vaikuttajaa ja itsenäisen Suomen kannattajaa. Tuli kyllä mieleen Yrjön lisääminen Kallisen virtaan, jolloin Yrjö Kallisen virta virtana symbolisoisi nimeantajansa henkeä ja olemusta.